

Doelsoortencatalogus

Puntensysteem natuurinclusief bouwen

www.zaanstad.nl

ZNSTD

Doelsoortencatalogus

Deze doelsoortencatalogus dient als kennisdocument en als ondersteuning van het puntensysteem natuur-inclusief bouwen van Zaanstad.

Bouwprojecten moeten afhankelijk van de grootte zich focussen op één, twee of drie doelsoorten. De doelsoorten lijst is samengesteld uit verschillende planten en diersoorten die voor Zaanstad waardevol zijn. Waardevol omdat het bijzondere soorten zijn die juist hier veel voorkomen, of waardevol omdat het voorkomen van één van deze soorten een aanduiding is dat het goed gaat met de biodiversiteit. Als bijvoorbeeld de huismus veel aanwezig is in een gebied, betekend dat meestal ook dat er veel groenvoorziening is en dat er voldoende insecten aanwezig zijn.

Het is van belang om voor de gekozen doelsoorten een volwaardige leefomgeving te creëren*. De type doelsoorten zijn onderverdeeld in vijf ecologische groepen:

- Gebouwgebonden soorten
- Boombewonende soorten
- Struweel gebonden soorten
- Bloemrijkgrasland soorten
- Water en oevers gebonden soorten

*Met de term 'volwaardige leefomgeving' wordt bedoeld dat per gekozen doelsoort er natuurinclusieve maatregelen worden gekozen en toegepast die passen bij deze soort. Het omvat alle **aspecten** van de ontwikkeling van een soort die lokaal gerealiseerd kunnen worden, dit zijn:

- Verblijf
- Voedsel
- Veiligheid
- Voortplantingsmogelijkheden
- Variatie.

Om een volwaardige leefomgeving voor een soort compleet te maken moet er van elk aspect een maatregel gekozen worden. Daarnaast zijn er bij sommige soorten bonus maatregelen beschreven. Deze maatregelen horen niet bij het maatregelpakket maar kunnen extra gekozen worden om de leefomgeving verder uit te breiden of te verbeteren.

De maatregelen zijn opgedeeld in dezelfde categorieën als het puntensysteem: Verblijven, gebouw gebonden maatregelen en omgevingsmaatregelen.

* Dit is in overeenstemming met de eisen van de MRA convenant.

Inhoud

I.	Gebouwgebonden soorten	5
1.	Gewone dwergvleermuis	5
2.	Gierzwaluw	6
3.	Huismus	7
4.	Huiszwaluw	7
5.	Klein graskruid	8
6.	Laatvlieger	8
7.	Muurfijnstraal	9
8.	Muurleeuwenbek	9
9.	Steenbreekvaren	10
10.	Tongvaren	10
11.	Zwarte roodstaart	11
12.	Kerkuil	11
13.	Slechtvalk	12
II.	Boombewonende soorten	13
1.	Gehakkelde aurelia	13
2.	Grote bonte specht	13
3.	Houtduif	14
III.	Struweel gebonden soorten	15
1.	Bont zandoogje	15
2.	Boomblauwtje	16
3.	Egel	16
4.	Heggemus	17
5.	Hermelijn	17
6.	Koolmeesje	18
7.	Pimpelmees	18
8.	Roodborstje	19
9.	Speenkruid	19
10.	Spreeuw	20
11.	Tjiftjaf	20
12.	Tuinfluitr	21
13.	Winterkoning	21
14.	Zanglijster	22
15.	Zwartkop	22
16.	Vink	23
IV.	Bloemrijkgrasland soorten	24
1.	Bruine sprinkhaan	24
2.	Bruin zandoogje	24
3.	Dagpauwoog	25
4.	Hommels	25

5.	Huismoeder	26
6.	Kolibrievlinder	27
7.	Landkaartje	28
8.	Merel.....	29
9.	Putter	29
10.	Stadsreus.....	30
11.	Wilde bijen	31
V.	Water en oevers gebonden soorten.....	32
1.	Blauwborst	32
2.	Bruine kikker	32
3.	Fuut.....	33
4.	Ijsvogel.....	33
5.	Kleine glazenmaker	34
6.	Kleine karrekiet.....	34
7.	Kleine Watersalamander	35
8.	Het lantaartje	35
9.	Oeverlibel.....	36
10.	Roodoogjuffer	37
11.	Rietorchis.....	37
12.	Ringslang.....	38
13.	Rugstreepad	38
14.	Scholekster	39
15.	Snoek.....	39
16.	Waterhoen	40
17.	Waterral	40
18.	Wilde eend.....	41

I. Gebouwgebonden soorten

In de stad leven veel soorten die voor een geschikte verblijfplaats of broedplaats afhankelijk zijn van gebouwen. Veel oude gebouwen voorzien vaak door aanwezige kieren en spleten aan deze nestvoorzieningen. De nieuwe woningen van vandaag de dag zijn zeer goed geïsoleerd en daardoor ook erg gesloten. Voor gebouwgebonden soorten is het daardoor moeilijk om een verblijfplaats in bijvoorbeeld de spouwmuur of onder de dakpannen te vinden. Juist voor deze soorten kunnen door middel van natuurinclusieve maatregelen nestvoorzieningen worden gerealiseerd.

!! Let op !! Om een volwaardige leefomgeving voor een soort compleet te maken moet er van elk verschillend aspect in de tabel minstens één maatregel gekozen worden.

1. Gewone dwergvleermuis

“De gewone dwergvleermuis is zo klein dat hij in een luciferdoosje past.”

Foto: CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=185712>

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Nestvoorziening	Nestkasten vleermuis (zomerverblijf, winterverblijf, kraamverblijf)
Verblijf	Nestvoorziening	Toegankelijke spouwmuren
Voedsel	Nestvoorziening	Insectensteel / professioneel insectenhotel
Voedsel	Gebouwegebonden groen	Groene daken: Diverse grassen en kruiden / Diverse struiken en heesters / Bruin dak / Retentiedak / Waterdak Groene gevel: Geveltuin met klimplanten
Voedsel	Omgeving - groen	Hagen / Inheemse bomen/heesters / Inheemse struiken en struwelen (evt. variatie in fruit en bessenplanten) / Biodiverse boomspiegels / Bloemrijk grasland / Biodivers pocketpark / verbindende groenstructuren / Zaai- en beplantingsplannen
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi / Amfibieënpool
Veiligheid	Gebouwgebonden groen	Vleermuisvriendelijke gebouwverlichting

2. Gierzwaluw

“In vlucht haalt de gierzwaluw wel 120 kilometer per uur.”

Foto door Paweł Kuźniar (Jojo_1, Jojo) - Eigen werk, CC BY-SA 3.0,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=962740>

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Nestvoorziening	Neststeen gierzwaluw
Voedsel	Nestvoorziening	Insectenstein / insectenhotel
Voedsel	Gebouwgebonden groen	Groene daken: Diverse grassen en kruiden / Diverse struiken en heesters / Bruin dak / Retentiedak / Waterdak
Voedsel	Omgeving - groen	Hagen / Inheemse bomen/heesters / Inheemse struiken en struwelen (evt. variatie in fruit en bessenplanten) / Biodiverse boomspiegels / Bloemrijk grasland / Biodivers pocketpark / Zaai- en beplantingsplannen
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi / Amfibieënpool

3. Huismus

“Huiszussen houden van gezelligheid. Ze maken hun nesten dicht bij elkaar in de buurt.”

Foto door JrPol - Eigen werk, CC BY-SA 4.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=40108811>

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Nestvoorziening	Nestkast huiszus
Voedsel	Gebouwgebonden groen	Groene daken: Alle types Groene gevel: Geveltuin / geveltuin met klimplanten / Aangeplant in muur / Ingebouwde plantenbakken op
Voedsel	Omgeving - groen	Groene hagen / Zaai- en beplantingsplan / Inheemse struiken/struweel / Biodivers pocket park / Verbindende groenstructuren
Voedsel	Omgeving - groen	Inheemse bomen/heesters
Voedsel	Omgeving – blauw	Wadi / Amfibieën poel

4. Huiszwaluw

“De huiszwaluw is een zomergast in ons land. In de winter trekken zij naar Afrika.”

Foto door Ken Billington - Eigen werk, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=12340753>

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Nestvoorziening	Neststeen gierzwaluw
Voedsel	Nestvoorziening	Insectenstein / Insectenhotel
Voedsel	Gebouwgebonden groen	Groene daken: Retentiedak / Waterdak
Voedsel	Omgeving - groen	Inheemse bomen/heesters / Biodivers pocketpark / Verbindende groenstructuren

5. Klein graskruid

“Klein graskruid heeft een opvallende standplaats, het kan namelijk groeien op oude stadsmuren en kademuren.”

Foto door JanB46 - Eigen werk, CC BY-SA 4.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=59409284>

Aspect	Maatregeltipe	Maatregel
Groeilocatie	Gebouwgebonden groen	Groene daken (alle) / Geveltuin /
Groeilocatie	Omgeving - groen	Biodiverse boomspiegels / Biodivers pocketpark / Verbindende groenstructuren / Halfverharding parkeerplek
Groeilocatie	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oever

6. Laatvlieger

“De laatvlieger dankt zijn naam aan het feit dat hij later uitvliegt dan verschillende andere vleermuissoorten.”

Foto door Mnolf - Photo taken in Rum, Tirol, Austria, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=280473>

Aspect	Maatregeltipe	Maatregel
Verblijf	Nestvoorziening	Nestkasten vleermuis (zomerverblijf, winterverblijf, kraamverblijf)
Verblijf	Nestvoorziening	Toegankelijke spouwmuren
Voedsel	Gebouwgebonden groen	Groene daken: Diverse grassen en kruiden / Diverse struiken en heesters / Bruin dak Groene gevel: Grondgebonden gevelbeplanting

Voedsel	Omgeving - groen	Inheemse bomen/heesters
Veiligheid		Vleermuisvriendelijke gebouwverlichting

7. Muurfijnstraal

“Muurfijnstraal komt oorspronkelijk uit Mexico waar het in het wild tussen rotsspleten groeit.”

Foto door Dinesh Valke from Thane, India - Erigeron karvinskianus, CC BY-SA 2.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=51553873>

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Groeilocatie	Gebouwgebonden groen	Groene daken met diverse grassen en kruiden / Geveltuin
Groeilocatie	Omgeving - tuinen	Onverharde tuin
Groeilocatie	Omgeving - groen	Biodiverse boomspiegels / Biodivers pocketpark / Verbindende groenstructuren / Halfverharding parkeerplek
Groeilocatie	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oever

8. Muurleeuwenbek

“Muurleeuwenbek dankt zijn naam aan de vorm van de bloem. Als je in de zijkant van de bloem knijpt, gaat hij open als een leeuw die brult.”

Door TeunSpaans, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1855673>

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Groeilocatie	Omgeving - groen	Speciale kalkrijke mortel

9. Steenbreekvaren

“De steenbreekvaren kan temperaturen verdragen tot wel -35 graden Celsius.”

Foto door Cultureel Gelderland - Eigen werk, CC0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=144574191>

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Groeilocatie	Omgeving - groen	Speciale kalkrijke mortel

10. Tongvaren

“De bladveren van een tongvaren kunnen 60 centimeter lang worden.”

Foto door Rosser1954 - Eigen werk, Publiek domein,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3262884>

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Groeilocatie	Omgeving - groen	Speciale kalkrijke mortel

11. Zwarte roodstaart

"In de ogen van een zwarte roodstaart is een huis precies een rots en een ventilatiekanaal is een uitstekende kloof om in te broeden."

Foto door Gunther Hasler, Augsburg - <http://www.fotocommunity.de/pc/pc/display/9277572>, CC BY-SA 3.0 de, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=4763131>

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Nestvoorziening	Nestkasten Zwarte roodstaart (soort specifiek)
Voedsel	Omgeving - groen	Diverse vegetatie met diverse bloeischema's / Biodivers Pocketpark / verbindende groenstructuren
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oever / wadi's / Amfibieënpool

12. Kerkuil

"Een kerkuil in het wild wordt gemiddeld 21 maanden maar een kerkuil in gevangenschap kan tot wel 20 jaar oud worden."

Foto door User:Alun Williams333 - File:Tyto alba tylluan wen.jpg, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=50571054>

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Nestvoorziening	Nestkasten (soort specifiek)
Voedsel	Omgeving - groen	Takkenrillen / Hagen / inheemse bomen/heesters

13. Slechtvalk

“Een slechtvalk kan tijdens zijn duikvlucht een snelheid van 200 km/h halen.”

Door Lilly Mreal name: Matgorzata Mitaszewska - Eigen werk,
CC BY-SA 3.0,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2183768>

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Nestvoorziening	Nestkasten (soort specifiek) > in torens / hoge gebouwen
Voedsel	Omgeving - groen	Takkenrillen / Hagen / inheemse bomen/heesters

II. Boombewonende soorten

1. Gehakkelde aurelia

“De rand van de vleugels is grof gekarteld, alsof er stukken uitgehaald zijn.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - groen	Inheemse bomen / heesters
Voedsel	Gebouwgebonden groen	Groene daken (alle excl. waterdak) / Groene gevel (alle)
Voedsel	Omgeving - groen	Hagen / Diverse vegetatie met divers bloeischema / Rijk aan nectar en stuifmeel / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel / Variatie in fruit en bessenplanten / bloemrijk grasland
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oever / wadi's / Amfibieënpool

2. Grote bonte specht

“Bij het roffelen kan de snavel van de grote bonte specht wel tot 20 keer per seconde tegen het hout slaan.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - groen	Inheemse bomen
Voedsel	Omgeving - groen	Biodivers pocket park / inheemse bomen en heesters
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oever / wadi's / Amfibieënpool

3. Houtduif

“De houtduif is de grootste duif in Nederland.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - groen	Inheemse bomen/heesters, inheemse struiken/struwelen
Voedsel	Gebouwgebonden groen	Groene daken (alle excl. waterdak)
Voedsel	Omgeving - groen	Diverse vegetatie met divers bloeischema / Inheemse struiken en struweel / Variatie in fruit en bessenplan / Hagen / Biodivers pocketpark / Verbindende groenstructuren
Voedsel	Omgeving - blauw	Wadi's / Amfibieënpoel

III. Struweel gebonden soorten

1. Bont zandoogje

“Het bont zandoogje was van oorsprong een echte bosvlinder. Hij heeft zich echter sterk aangepast en neemt nu ook genoeg met enkele grote bomen of een hoge haag in een tuin.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - groen	Inheemse bomen/heesters, inheemse struiken/struwelen
Voedsel	Gebouwgebonden groen	Groene daken / Groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Rijk aan nectar en stuifmeel / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel / Variatie in fruit en bessenplanten / Hagen
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool

2. Boomblauwtje

"Het vrouwtje heeft op de voorvleugel een brede zwarte rand; bij het mannetje ontbreekt deze."

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - groen	Inheemse bomen/heesters, inheemse struiken/struwelen
Voedsel	Gebouwgebonden groen	Groene daken / Groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Rijk aan nectar en stuifmeel / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel / Variatie in fruit en bessenplanten / Hagen
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool

3. Egel

"Egels worden doof, kaal en blind geboren, maar een uur na de geboorte beginnen de stekeltjes door de huid te prikken."

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Nestvoorzieningen	Nestkast soortspecifiek
Verblijf	Omgeving - groen	Takkenrillen
Veiligheid	Omgeving - groen	Hagen / Inheemse struiken en struwelen / egelpassages
Voedsel	Gebouwgebonden - groen	Geveltuinen
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan /

4. Heggemus

“De heggemus is niet verwant aan de huismus en de ringmus. Heggemussen zijn dan ook geen mussen maar vormen een afzonderlijke familie in het vogelrijk.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - groen	Hagen / Inheemse struiken en struwelen / Inheemse bomen en heesters / Biodivers pocket park / Verbindende groenstructuren
Voedsel	Gebouwgebonden - groen	Groene daken / Groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan /
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool

5. Hermelijn

“De hermelijn bekleedt zijn schuilplaatsen zelf met bladeren en mos.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - groen	Takkenrillen
Veiligheid	Omgeving - groen	Hagen / Inheemse struiken en struwelen / faunapassages
Voedsel	Omgeving - groen	Inheemse struiken/struweel / Hagen / Biodiverse pocket park
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers

6. Koolmeesje

“Koolmezen variëren hun zang bewust. eerst zingt hij op één plek een strofe, daarna vliegt hij naar een andere plek om er een ander liedje te zingen. Hierdoor krijgen concurrerende mannetjes de indruk dat het territorium al dichtbevolkt is en verlaten ze het gebied.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Nestvoorzieningen	Nestkast soortspecifiek
Voedsel	Gebouwgebonden - groen	Groene daken / Groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park

7. Pimpelmees

“Pimpelmezen kunnen ultraviolet licht waarnemen. Hoe groter de ultraviolette reflectie van de blauwe petjes bij de mannen, des te aantrekkelijker deze zijn voor de vrouwtjes pimpelmezen.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Nestvoorzieningen	Nestkast soortspecifiek
Voedsel	Gebouwgebonden - groen	Groene daken / Groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpoel

8. Roodborstje

“Roodborsten vallen alles aan wat rood is. Ze hebben hun territorium nodig en zullen andere roodborsten die in hun leefgebiedje komen bevechten en verjagen. Deze aversie tegen rood zit zo diep in de aard van de roodborst, dat hij ook liever geen rode bal of andere rode dingen in zijn territorium heeft.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Nestvoorzieningen	Nestkast soortspecifiek
Voedsel	Gebouwgebonden - groen	Groene daken / Groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool

9. Speenkruid

“De wortelknolletjes lijken op kleine speentjes. In vroegere tijden wanneer zeelieden aan land kwamen vulden ze hun vitamine C te kort aan door deze wortelknolletjes te eten om scheurbuik te voorkomen of te genezen .”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Groeilocatie	Gebouwgebonden groen	Groene daken met diverse grassen en kruiden / Geveltuin
Groeilocatie	Omgeving - tuinen	Onverharde tuin
Groeilocatie	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Biodivers pocketpark / Verbindende groenstructuren /
Groeilocatie	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oever

10. Spreeuw

“Zie je een donkere wolk aan vogels? Dan zijn dit spreeuwen. In zo'n wolk kan tot wel 500.000 individuen groot zijn.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Nestvoorzieningen	Nestkast soortspecifiek
Verblijf	Omgeving - groen	Inheemse bomen
Voedsel	Gebouwgebonden - groen	Groene daken / Groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park / inheemse bomen en heesters
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpoel

11. Tjiftjaf

“De tjiftjaf is vooral te herkennen aan zijn zang: hij zingt zijn eigen naam!”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Nestvoorzieningen	Nestkast soortspecifiek
Voedsel	Gebouwgebonden - groen	Groene daken / Groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpoel

12. Tuinfluiter

“Tuinfluiter is eigenlijk een rare naam voor een soort die je niet al te vaak in tuinen aantreft. Ook in andere talen wordt er verwezen naar de tuin, Gartengrasmücke (Duits), Garden Warbler (Engels), Fauvette des jardins (Frans).”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - groen	Inheemse bomen en heesters
Voedsel	Gebouwwgebonden - groen	Groene daken: diverse struiken en heesteren & bruin dak / Groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park / inheemse bomen en heesters
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpoel

13. Winterkoning

“Hoewel klein van gestalte (10 cm, staart inclusief) is de winterkoning groots in zijn zangtalent.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Nestvoorzieningen	Nestkast soortspecifiek
Voedsel	Gebouwwgebonden - groen	Groene daken / Groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpoel

14. Zanglijster

“Zanglijsters zijn gek op slakken. Ze hebben geen probleem met de slakkenhuizen. Deze slaan ze kapot op hun favoriete steen.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - groen	Inheemse bomen en heesters
Voedsel	Gebouwgebonden - groen	Groene daken: diverse struiken en heesters & bruin dak / Groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park / inheemse bomen en heesters
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpoel

15. Zwartkop

“Het vrouwtje van de zwartkop heeft een roestbruin petje.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Nestvoorzieningen	Nestkast soortspecifiek
Verblijf	Omgeving - groen	Inheemse bomen en heesters
Voedsel	Gebouwgebonden - groen	Groene daken / Groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpoel

16. Vink

“Een vink kan vliegend snelheden tussen de 34 en 52 km/h behalen.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - groen	Inheemse bomen en heesters
Voedsel	Gebouwgebonden - groen	Groene daken: diverse struiken en heesteren & bruin dak / Groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park / inheemse bomen en heesters
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpoel

IV. Bloemrijkgrasland soorten

1. Bruine sprinkhaan

“Bij rivaliteit roepen de mannetjes afwisselend. Soms komt het tot korte gevechten. Mannetjes kunnen zo met elkaar bezig zijn, dat ze niet aan een aanwezig vrouwtje toekomen.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - groen	Bloemrijkgrasland
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park / inheemse bomen en heesters / bloemrijkgrasland
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool

2. Bruin zandoogje

“Het bruin zandoogje heeft een kenmerkende oogvlek op de bruine vleugels.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - groen	Bloemrijkgrasland
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park / inheemse bomen en heesters / bloemrijkgrasland
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool

3. Dagpauwoog

“De dagpauwoog tot de zogenaamde 'schoenlappers', deze vlinders gebruiken hun harige voorpoten om zichzelf te poetsen.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - groen	Bloemrijkgrasland
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park / inheemse bomen en heesters / bloemrijkgrasland
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool

4. Hommels

“Hommels kunnen zelf hun lichaamstemperatuur verhogen, door met hun borstspieren te trillen. Zo kunnen ze een temperatuur van 32 °C bereiken.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - groen	Bloemrijkgrasland
Verblijf	nestvoorzieningen	Insectenstein / professioneel insectenhotel / soortspecifiek nestvoorziening
Voedsel	Gebouwgebonden groen	Groene daken / Groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park / inheemse bomen en heesters / bloemrijkgrasland
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool

5. Huismoeder

“De huismoeder kan roofdieren in verwarring brengen door onverwachts op te vliegen. Hierbij zien de gele achtervleugels eruit als twee ogen.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - groen	Bloemrijkgrasland
Verblijf	nestvoorzieningen	Insectensteen / professioneel insectenhotel / soortspecifiek nestvoorziening
Voedsel	Gebouwgebonden groen	Groene daken / Groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park / inheemse bomen en heesters / bloemrijkgrasland
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool

6. Kolibrievlinder

“Bij het foerageren gedraagt de vlinder zich als een kolibrie; hij hangt stil voor een bloem met zeer actieve vleugels en met de lange roltong ver in de bloem gestoken.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - groen	Bloemrijkgrasland
Verblijf	nestvoorzieningen	Insectenstein / professioneel insectenhotel / soortspecifiek nestvoorziening
Voedsel	Gebouwgebonden groen	Groene daken / Groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park / inheemse bomen en heesters / bloemrijkgrasland
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool

7. Landkaartje

“Het landkaartje heeft een voorjaarsvorm en een zomervorm die uiterlijk veel van elkaar verschillen. De voorjaarsvorm is oranje met een zwarte tekening, de zomervorm zwart met een witte tekening.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - groen	Bloemrijkgrasland
Verblijf	nestvoorzieningen	Insectensteen / professioneel insectenhotel / soortspecifiek nestvoorziening
Voedsel	Gebouwgebonden groen	Groene daken / Groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park / inheemse bomen en heesters / bloemrijkgrasland
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpoel

8. Merel

“Merels in de stad zingen harder en hoger dan merels in het bos om boven het geluid van bijvoorbeeld auto’s uit te komen.”

Aspect	Maatregeltipe	Maatregel
Verblijf	Nestvoorzieningen	Nestkast soortspecifiek
Voedsel	Gebouwgebonden - groen	Groene daken / Groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park / Bloemrijkgrasland
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi’s / Amfibieënpoel

9. Putter

“De putter werd vroeger veel gehouden als kooivogel. De soort liet zich met gemak verschillende trucs aanleren.”

Aspect	Maatregeltipe	Maatregel
Verblijf	Nestvoorzieningen	Nestkast soortspecifiek
Voedsel	Gebouwgebonden - groen	Bruin dak
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park / Bloemrijkgrasland
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi’s / Amfibieënpoel

10. Stadsreus

“De stadsreus is een geel/zwarte zweefvlieg van zo'n 2,5 cm groot. Hij kan ondanks zijn formaat en het feit dat hij geen wesp is, zonder herkend en gedood te worden een wespennest binnendringen om eitjes te leggen.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Nestvoorzieningen	Professioneel insectenhotel / nestkast soort specifiek
Voedsel	Gebouwgebonden - groen	Groene daken / groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park / Bloemrijkgrasland
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool

11. Wilde bijen

“Alle vrouwelijke wilde bijen kunnen steken, maar de meeste hebben slechts een heel kleine angel, die niet door de huid van de mens heen komt.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Nestvoorzieningen	Stijlwand voor bijen / Professioneel insectenhotel / nestkast soort specifiek / insectensteen
Voedsel	Gebouwgebonden - groen	Groene daken / groene gevels
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel: Variatie in fruit en bessenplan / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park / Bloemrijkgrasland
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool

V. Water en oevers gebonden soorten

1. Blauwborst

“De blauwborst is familie van de nachtegaal. Vandaar dat deze soort zo mooi kan zingen.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Voedsel	Omgeving - groen	/ Inheemse struiken en struweel / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park

2. Bruine kikker

“Enkele dialectnamen van de bruine kikker zijn aardepuit, landpuit en veldpuit.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Veiligheid	Omgeving - groen	Inheemse struiken en struweel / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / faunapassages
Veiligheid	Omgeving - blauw	Fauna uittreedplekken bij beschoeide waterkant

3. Fuut

“Een fuut kan tot wel 40 meter diep duiken naar zijn voedsel.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Voedsel	Omgeving - groen	/ Inheemse struiken en struweel / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park
Veiligheid	Omgeving - blauw	Fauna uittreedplekken bij beschoeide waterkant

4. Ijsvogel

“Zijn naam doet anders vermoeden, maar de ijsvogel kan helemaal niet tegen vrieskou. Dan bevriest immers het water en kan hij geen maaltje meer opduiken.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Nestvoorzieningen	Ijsvogelwand
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Veiligheid	Omgeving - groen	Inheemse struiken en struweel / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / faunapassages

5. Kleine glazenmaker

“Een libel heeft niet twee, maar 5 ogen!”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool

6. Kleine karrekiet

“De zang van de kleine karrekiet wordt beschreven als een markante, krassende, staccato met altijd een "krr-krr-kiet-kiet-kiet"-achtige strofe.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Voedsel	Omgeving - groen	/ Inheemse struiken en struweel / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park

7. Kleine Watersalamander

“De kleine watersalamander draait zich bij verstoring soms op de rug en toont zijn kwetsbare maar felgekleurde buikzijde om andere organismen af te schrikken.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool

8. Het lantaartje

“Het achterlijf van het Lantaartje is grotendeels zwart, behalve het 8e segment dat volledig blauw gekleurd is. Het lijkt een beetje op een lantaarntje aan een stokje.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool

9. Oeverlibel

“Een libel kan in alle richtingen vliegen, zelfs achteruit, tot wel zo'n 54 km per uur.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool

10. Roodoogjuffer

“De roodoogjuffer heeft zoals zijn naam al zegt, rode ogen.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool

11. Rietorchis

“Voor het overleven als plant is de rietorchis aangewezen op een symbiose met een bodemschimmel.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Groeilocatie	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers
Groeilocatie	Gebouwgebonden - groen	Geveltuinen
Groeilocatie	Omgeving - groen	Overharde tuinen / biodiverse boomspiegels / Biodivers pocket park

12. Ringslang

“Om aan belagers te ontkomen kan de ringslang zich schijndood houden. Hierbij draait hij zich in kronkels op zijn rug, laat zijn bek schuin open hangen met de tong eruit en draait zijn pupillen weg.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Veiligheid	Omgeving - blauw	Fauna uittreedplekken bij beschoeide waterkant

13. Rugstreepad

“De lokroep van de rugstreepad lijkt op de zang een nachtzwaluw maar ook op het geluid van een geigerteller.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Veiligheid	Omgeving - groen	Inheemse struiken en struweel / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / faunapassages
Veiligheid	Omgeving - blauw	Fauna uittreedplekken bij beschoeide waterkant

14. Scholekster

“De snavel van de scholekster slijt hard maar groeit ook hard. Hij kan veranderen van vorm door het voedsel.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Gebouwgebonden groen	Groene daken
Verblijf	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Voedsel	Omgeving - groen	Zaai- en beplantingsplan: Diverse vegetatie met divers bloeischema / Biodiverse boomspiegels / Inheemse struiken en struweel / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park / Bloemrijkgrasland
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool

15. Snoek

“Een snoek kan twee meter lang worden en wisselt zijn hoektanden tijdens hun hele leven.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - blauw	Vishotel
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers

16. Waterhoen

“De jongen van waterhoen zijn nestvlinders en zoeken zelf hun eten een paar dagen na het verlaten van het nest.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Voedsel	Omgeving - groen	/ Inheemse struiken en struweel / Inheemse bomen en heesters / hagen / verbindende groenstructuren / biodivers pocket park
Veiligheid	Omgeving - blauw	Fauna uittreedplekken bij beschoeide waterkant

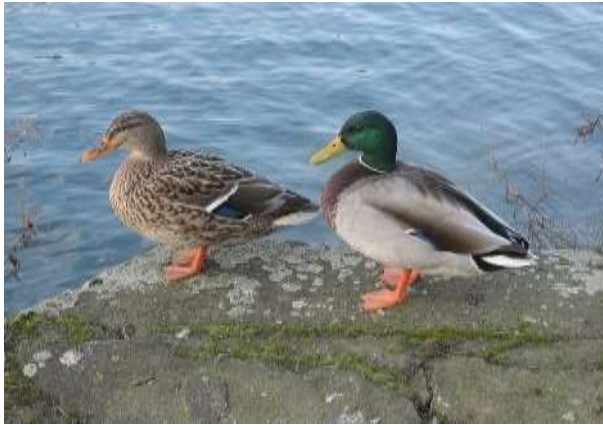
17. Waterral

“De waterral laat zich zelden zien, maar je kan hem wel horen. Uit het moeras klinkt wel eens z'n gegil als een speenvarken.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Veiligheid	Omgeving - blauw	Fauna uittreedplekken bij beschoeide waterkant

18. Wilde eend

“Wel 10.000 veren beschermen de wilde eend tegen nattigheid en kou.”

Aspect	Maatregeltype	Maatregel
Verblijf	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Voedsel	Omgeving - blauw	Natuurvriendelijke oevers / Wadi's / Amfibieënpool
Veiligheid	Omgeving - blauw	Fauna uittreedplekken bij beschoeide waterkant

Colofon

Opdrachtgever:
Gemeente Zaanstad

Uitvoerende partij:
Arcadis

*Document is omgezet naar de huisstijl van gemeente Zaanstad

gemeente Zaanstad

Stadhuisplein 100, 1506 MZ Zaandam
Postbus 2000, 1500 GA Zaandam

T 14 075
www.zaanstad.nl